

Uppföljning av Fri Tid

Bakgrund

Den 1 maj 2017 infördes modellen "Fri Tid" inom hela hemtjänsten i Västerviks kommun. Dessförinnan hade Fri Tid testats inom hemtjänsten i område Västervik Söder samt i område Söder.

Fri Tid innebär att handläggare inte längre beviljar en individuell tid för varje brukare, vilken anger ett maxtak för den utförda tiden, utan istället är det den utförda tiden som behövs hos varje brukare som gäller. Detta blir en förenkling för alla brukare som redan är beviljade rätt hemtjänstinsatser, men som behöver justerad tid. Syftet med Fri Tid är:

- Minskad administration, både för handläggare och för utförare, då inga nya papper, blanketter, registreringar, telefonsamtal eller möten behövs om en brukare behöver förändrad tid för befintliga insatser. Detta är även en fördel för brukarna.
- Minskad detaljstyrning.
- Ökad möjlighet för utförare och brukare att påverka planering och utförande, vilket kan leda till ökat engagemang och ökad delaktighet.
- Frigjord handläggartid som kan användas till uppföljningar. På så kan det säkerställas att den enskilde får det stöd som han eller hon behöver.

När socialnämnden 2017-04-06 beslutade om att införa Fri Tid inom hela hemtjänsten från och med 2017-05-01 fattades även beslut om att

"Socialförvaltningen ska göra en uppföljning av genomförandet av Fri Tid efter sex månader. Redovisning av uppföljningen ska ske till socialnämnden senast november 2017."

Resultatet av denna uppföljning redovisas nedan.

Statistik över utförda timmar

En farhåga då Fri Tid testades i två områden med början i maj 2016 var att den utförda tiden skulle öka på grund av att det inte längre fanns något maxtak som reglerade hur mycket tid som kunde utföras hos respektive brukare. Testet visade att så inte blev fallet, utan i område Västervik Söder blev det istället så att den utförda tiden minskade något (med 1 procent) för de brukare som hade Fri Tid medan den ökade (med 5 procent) för dem som inte hade det. När Fri Tid nu har funnits inom hela hemtjänsten i sex månader ser statistiken gällande utförda timmar inom hemtjänsten ut enligt tabellen på nästa sida:

Utförd hemtjänst 2017	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt
Utförda tim (omräknat till 30 dgr per mån)	21 603	22 186	22 103	21 477	21 930	21 453	20 890	21 380	21 129	21 893
Brukare	861	852	855	843	831	845	859	863	853	861
Utförda tim per brukare	25,1	26,0	25,9	25,5	26,4	25,4	24,3	24,8	24,8	25,4
Utförda tim omvårdnad	18 592	19 200	19 019	18 614	18 818	18 588	18 097	18 571	18 336	19 081
Utförda tim service	3 012	2 986	3 084	2 863	3 111	2 865	2 793	2 809	2 792	2 812
Brukare med omvårdnadsinsatser	703	700	704	689	682	690	697	710	697	705
Brukare med serviceinsatser	703	698	708	694	692	701	704	714	713	720
Antal omvårdnadsinsatser	3088	3123	3219	3120	3164	3159	3147	3262	3201	3252
Antal serviceinsatser	1611	1618	1617	1567	1596	1545	1527	1559	1525	1542
Omvårdnadsinsatser per brukare	4,4	4,5	4,6	4,5	4,6	4,6	4,5	4,6	4,6	4,6
Serviceinsatser per brukare	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2	2,2	2,2	2,1	2,1
Utförda tim per omvårdnadsinsats per mån	6,0	6,1	5,9	6,0	5,9	5,9	5,8	5,7	5,7	5,9
Utförda tim per serviceinsats per mån	1,9	1,8	1,9	1,8	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8

Ovanstående tabell visar olika former av statistik gällande utförd hemtjänst under 2017. Som nämnts ovan infördes Fri Tid inom hela hemtjänsten från och med den 1 maj, vilket innebär att det är relevant att jämföra tiden från januari till april med perioden från maj till oktober.

En relevant aspekt avseende statistiken ovan är antalet utförda timmar per brukare och månad. Resultatet visar att genomsnittet varierar från månad till månad, men att det snarare har sjunkit efter införandet av Fri Tid (25,6 timmar per brukare i medeltal januari-april jämfört med 25,2 maj-augusti).

Eftersom det efter införandet av Fri Tid inte finns någon individuellt beviljad tid är det förenat med vissa svårigheter att undersöka hur stort behov av hemtjänst som brukarna som grupp har. Om den utförda tiden exempelvis minskar skulle det ju kunna bero på att de personer som har hemtjänst har allt mindre behov av det utifrån ett handläggarperspektiv. Därför har ett försök att belysa hemtjänstvolymerna gjorts genom att undersöka hur många insatser som varje brukare har i genomsnitt, vilket i frånvaro av beviljade timmar kan fungera som ett fullgott alternativ. Analysen visar att de personer som har hemtjänst i form av personlig omvårdnad hade i genomsnitt 4,4 omvårdnadsinsatser per person i januari 2017 att jämföra med 4,6 i oktober 2017. När det gäller service är motsvarande siffror 2,3 i januari och 2,1 i oktober. Med andra ord tycks det som att de personer som har hemtjänst i form av personlig omvårdnad generellt sett behöver något fler insatser än tidigare, medan det omvända gäller för service. Detta innebär dock att hemtjänstvolymerna totalt sett tycks vara svagt ökande i och med att personlig omvårdnad utgör betydligt fler timmar än service. Utifrån den aspekten kan det vara intressant att undersöka hur mycket tid som har utförts per beviljad insats innan respektive efter införandet av Fri Tid. Tabellen ovan visar att genomsnittet i utförd tid per omvårdnadsinsats var 6,0 timmar per månad januari-april och 5,8 timmar per månad maj-augusti (samma siffra gäller för september-oktober). Gällande service är motsvarande siffra 1,9 för båda perioderna, även om de för juli-oktober har minskat till 1,8 timmar per månad.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att statistiken inte ger några belägg för farhågan om att Fri Tid ska medföra att den utförda tiden ökar på grund av ett maxtak i form av beviljad tid saknas. Tvärtom tycks den utförda tiden minska något sedan införandet av Fri Tid, även om skillnaderna är små och till viss del varierar från månad till månad. Det som saknas i statistiken är dessutom all den administrativa tid som har försvunnit för både handläggare och utförare i och med införandet av Fri Tid. Den frigjorda tiden kan användas till handläggares uppföljningar av beslut och till bättre nyttjande av undersköterskeresurser.

Upplevelser av Fri Tid

När de ekonomiska konsekvenserna av införandet av Fri Tid nu är utredda har turen kommit till att titta på vad Fri Tid har inneburit ur ett kvalitets- och arbetsmiljöperspektiv.

Under och efter testet

Under och efter testperioden hördes många glädjeutrop från både handläggare och utförare i anslutning till Fri Tid. Handläggare och utförare ansåg då att Fri Tid var det bästa som hade hänt på mycket länge, då det sparade massor av tid och energi som tidigare hade gått åt till att fylla i blanketter om behov av beviljad tid vilka ibland behövde skickas fram och tillbaka mellan utförare och handläggare ett flertal gånger innan tidsjusteringen av beviljad tid var klar.

De handläggare som deltog i testet upplevde lättnad i att de inte längre behövde göra tidsjusteringar, även om de inte visste hur många tidsjusteringar de annars hade behövt göra om inte Fri Tid hade tillämpats.

De undersköterskor som deltog i projektgruppen under testets gång upplevde en lugnare arbetsmiljö när tidspresen, som var kopplad till beviljad tid, var borta. Därigenom upplevde undersköterskorna att de kunde ge brukarna tjänster av högre kvalitet. Utförarna framförde vidare att de ibland kunde utföra mer tid hos brukarna tack vare Fri Tid. Om någon brukare exempelvis inte behövde hjälp en dag frigjordes tid som nu kunde ägnas åt andra brukare utan att utföraren tappade ersättning för att utförd tid nådde upp till maxtaget av beviljad tid. Ofta nyttjades denna frigjorda tid till aktiviteter som tidigare inte varit möjliga. Å andra sidan uppgav utförarna att Fri Tid ibland också ledde till att mindre tid utfördes hos brukare på grund av att man inte längre ”satt av den beviljade tiden”. Detta har förvisso aldrig varit meningen, men kanske har tidsfokuseringen på den beviljade tiden kunnat innebära tendenser till en föreställning om att ”all beviljad tid ska utföras”. Undersköterskorna menade att de tack vare Fri Tid gjorde mer det som brukarna ville att de skulle göra.

Efter införande inom hela hemtjänsten

Fri Tid har nu varit rådande inom hela hemtjänsten sedan den 1 maj 2017. När det nu är dags för en uppföljning av modellen har både handläggare och utförare tillfrågats om vad de anser om Fri Tid. Följande kommentarer har då inkommit:

”Jag upplever det som positivt med fri tid både från brukare, anhöriga och personal. En kvalitetshöjning för våra brukare, personal och mindre administration för våra handläggare.” (enhetschef)

”Jag är ju ny men har enbart positiva upplevelser av det. Ibland svårt att få personalen att tänka utifrån behov och inte insatsstyr men de är på god väg.” (enhetschef)

”Vi tycker att fri tid fungerar bra. Det blir inte så mycket papper som ska fyllas i när brukarna ska ha mer eller mindre tid.” (undersköterska)

”Se svar från hemtjänstgruppen (ovan) gällande Fri tid, jag håller fullt ut med! Så bra med fri tid!” (områdeschef)

”Jag tog upp det i gruppen i morse och alla är jättegglada att det finns, det underlättar mycket. Dock är det tydligt att informationen inte kommer tillräckligt långt ut i verkställigheten. Vi får fortfarande mycket ansökningar och påtalanden om utökning av tid och dubbelbemanning.” (samordnare utredningsenheten)

”Mindre fokus på tid för både personal och brukare, minskat "tidsprat"- Positivt. Lättare vid tillfälliga sjukdomar. Svårt med bedömningarna i vissa fall, sätta gränser hos krävande brukare.” (enhetschef)

Sammanfattningsvis är det huvudsakligen positiva erfarenheter av Fri Tid som har inkommit i samband med utvärderingen. Två utvecklingsområden som har uppmärksammats är mer information till utförarna om Fri Tid samt stöd till utförarna gällande bedömningar och möjlighet att sätta gränser hos brukare som vill ha mycket tid.

Slutsatser

Uppföljningen visar att Fri Tid fortfarande lever upp till den succéstämpel som uppstod redan då modellen testades i mindre skala inom hemtjänsten. De utförda timmarna har inte ökat, utan snarare minskat, till följd av Fri Tid. Dessutom har administration, pappersarbete och detaljstyrning minskat avsevärt samtidigt som bättre arbetsmiljö och ökad kvalitet har skapats för handläggare, utförare och brukare.

Förslag till beslut

Att socialnämnden godkänner uppföljningen av Fri Tid och lägger den till handlingarna.